

Hermeneutika a kritičnost

Jednou ze zásad hermeneuticky legitimního interpretačního přístupu k určitým textům (zejména pak filosofickým) je trvalý ohled na určitý (konkrétní) kontext příslušného textu, ale také stálý ohled na jiné texty téhož autora (a ovšem zase se zvláštním ohledem na časové zařazení oněch ‚jiných‘ textů). To pochopitelně s sebou nese také jistou míru převzetí jak terminologické, tak zejména pojmové a konceptuální výbavy interpretovaného textu a tím jisté aspoň předběžné nebo dočasné omezení kritických výhrad a námitek proti této výbavě resp. některým jejím složkám. A to vše platí dokonce i v takových případech, kde cílem je bližší porozumění danému textu, případně lepší porozumění samotnému autorovi. Naproti tomu ještě napjatější situací vzniká tam, kde jde nikoli jen o nějaký omezený (vymezený) text, ani o jeho pochopení v širším rámci celkovějšího autorova pojetí, nýbrž o relativně samostatný koncept a jeho platnost či neplatnost, posuzovanou už bez ohledu na autora. Myšlenky totiž mají vždycky jistou relativně samostatnost, která zásadně umožňuje je transponovat do jiných souvislostí a posoudit jejich udržitelnost resp. platnost bez ohledu na tom, kdo je vyslovil první nebo kdo je upravil, upřesnil a rozvinul dále. A v takových případech se ovšem nelze omezit na srovnávání daného textu s jinými texty téhož autora, nýbrž je třeba stále pečlivě uvažovat o tom, k čemu se vlastně onen text (ale i další srovnávané texty téhož autora) vztahuje, totiž „myšlenku“, kterou nikdy nemůžeme ztotožnit s jejím vyjádřením, s její formulací. Smysluplnost lepšího porozumění určitým formulacím jednoho myslitele nachází totiž své oprávnění a zdůvodnění teprve tehdy, když jak danou myšlenku, tak daného myslitele zařazujeme nejen do dějinných souvislostí (na základě komparace s myšlením jiných myslitelů, dřívějších i pozdějších), ale tak a dokonce zejména do souvislostí, které s sebou přináší sám interpret a vykladač, neboť právě také on musí být nějak zakotven v myšlenkových souvislostech, které nejsou totožné a nemohou, nesmějí být identifikovány s tím, jak byly nebo jsou vyjádřeny, formulovány, tj. zachyceny za pomoci slov a termínů.

(Písek, 131105-1.)